

Uudenmaan liitto

Kirkkonummen kunnan lausunto Uudenmaan VISIO-kaavan luonnoksesta

Taustaa ja kaavan tavoitteet

Uudenmaan maakuntahallitus päätti uuden maakuntakaavatyön käynnistämisestä 13.5.2024. Kyseessä on Uudenmaan 5. vaihemaakuntakaava, nimeltään Innovatiivinen vihreä siirtymä eli VISIO-kaava. Se pyrkii vastaamaan mm. energiamurroksen uusiin vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin, joka pitää sisällään niin uusien kuin jo käytössä olevien hiilineutraalien energiantuotantomuotojen edistämisen.

Uudenmaan maakuntahallitus hyväksyi VISIO-kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville 24.2.2025 ja Uudenmaan liitto pyysi kommentteja siitä huhtikuussa 2025.

Laadittava kaava on vaihemaakuntakaava, eli kaava täydentää voimassa olevaa ja lainvoimaista kaavakokonaisuutta vihreään siirtymään liittyvien viiden teemakokonaisuuden osalta:

- Energia
 - Teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto
 - Luonto ja hiilensidonta
 - Logistiikka ja pitkän matkan henkilöliikenne
 - Vesihuolto ja vesivarat
- sekä kuudentena teemana
- Maanpuolustus, joka lisättiin teemaksi osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta saatujen kommenttien perusteella, vaikka se ei vihreän siirtymän alle varsinaisesti kuulu.

Uuden VISIO-vaihemaakuntakaavatyön keskeinen lähtökohta on alueidenkäytön keinoin edistää vihreää siirtymää Uudellamaalla. Vaihemaakuntakaavan tavoitevuosi on vuodessa 2050. Kaavan tultua voimaan, kaikki mitä ei erikseen kaavan hyväksymisen yhteydessä kumota, jää aikaisemmista maakuntakaavoista voimaan.

Alueellisesti kaava kattaa kaikki Uudenmaan alueen kunnat lukuun ottamatta Östersundomin maakuntakaavan aluetta Helsingissä, Sipoossa ja Vantaalla.

Maakuntakaavatilanne Uudellamaalla ja oikeusvaikutukset

Uudellamaalla on uuden VISIO-kaavan valmistelun alkaessa voimassa useita maakuntakaavoja:

- Uusimaa-kaava 2050-kokonaisuus
- Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaava, Östersundomin alue
- Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaratkaisu

Uusimaa-kaava 2050-kokonaisuus koostuu kolmesta oikeusvaikutteisesta kaavasta:

- Helsingin seudun vaihemaakuntakaava
- Länsi-Uudenmaan vaihemaakuntakaava
- Itä-Uudenmaan vaihemaakuntakaava

Voimassa olevista maakuntakaavoista Kirkkonummea koskee Helsingin seudun vaihemaakuntakaava sekä Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaratkaisu, johon sisältyviä aluevarauksia ei kuitenkaan kohdistu Kirkkonummen alueelle.

Selostus VISIO-kaavan sisällöstä Kirkkonummen kohdalla

Maakuntakaavan ohjausvaikutus

Alueidenkäyttölain 32 §:n mukaan maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Lisäksi viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Erityisen huomionarvoista on, että maakuntakaava ei ole oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitetun kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta.

Koko Kirkkonummen alueella on voimassa Kirkkonummen yleiskaava 2020, Kirkkonummen saaristo- ja rannikkoalueiden osayleiskaava sekä yhdeksän osayleiskaavaa, joilla on korvattu yleiskaava 2020 kyseisillä alueilla. Kirkkonummen maankäyttöä ohjaavat siis kyseiset kaavat ja maakuntakaavan ohjausvaikutus konkretisoituu erityisesti osayleiskaavoja laadittaessa, sekä myös niissä asemakaavahankkeissa, joiden kohdalla voidaan erikseen todeta, että yleiskaava 2020 on vanhentunut (Alueidenkäyttölaki 42 §) ja niiden laadinnassa on otettava huomioon suoraan maakuntakaava.

VISIO-kaavan myötä maakuntakaavaan tulevilla muutoksilla on vaikutusta erityisesti Kirkkonummen keskeisellä taajamavyöhykkeellä, Kantvikin alueella sekä myös Pohjoisella Kirkkonummella, jossa maankäytön muutokset edellyttävät osayleiskaavoituksen

jatkamista. Alueilla on erityisesti asemakaavoituksen vuoksi jatkuvasti arvioitava myös yleiskaavan 2020 vanhentuneisuutta.

VISIO-kaavan tavoitteet ja merkittävimmät muutokset Kirkkonummen näkökulmasta

Kirkkonummen kohdalla VISIO-kaavaan sisältyvät merkittävimmät muutokset verrattuna voimassa oleviin maakuntakaavoihin kohdistuvat uuden teollisen tuotannon, logistiikan, maa-aineshuollon ja /tai kiertotalouden keskittymän osoittamiseen Kirkkonummen ja Siuntion rajalle (esitetty nimellä Pikkala-Kela), Upinniemen suojavyöhykettä koskevan kaavamääräyksen tiukennukseen sekä esitettyihin muutoksiin viheryhteystarpeita ja viheryhteyksiä koskeviin kaavamerkintöihin ja määräyksiin.

Näkyvä muutos kaavakartalla on myös luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisten tärkeiden alueiden (luo) osoittaminen. Kyseessä ovat kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävät linnustoalueet (IBA ja FINIBA) sekä Suomen ekologisesti merkittävät meriluontoalueet (EMMA). Kirkkonummella joitain poikkeuksia lukuun ottamatta alueet on osoitettu jo lainvoimaisessa Uusimaa-kaavassa 2050 suojelualueiksi luonnonsuojelulain tai eri suojeluohjelmien nojalla, ja/tai Natura 2000-alueita koskevalla ominaisuusmerkinnällä.

Kaavassa on avattu myös raskaan raideliikenteen varikkoon liittyvä merkintä siten, että siinä on osoitettu rahtirataan ja Tallinna-tunneliin liittyvät kolme vaihtoehtoa terminaalille ja tähän liittyen myös uusi varikon sijainti Tuusulan eteläosaan. Uusimaa-kaavassa 2050 osoitettuja varikkosijainteja ei ole kuitenkaan arvioitu uudelleen.

Kaavasta on turvallisuusnäkökulmasta poistettu myös aikaisempia kriittisen infran merkintöjä. Kirkkonummelle ei kuitenkaan kohdistu näitä, vaan esimerkiksi voimajohtojen ja siirto- ja runkoputkien merkintöihin ja määräyksiin tehdyt muutokset perustuvat muihin kriteereihin.

Kirkkonummen kunnan lausunto koskien maakuntakaavan tavoitetta, maakuntakaavamerkintöjä ja -määräyksiä sekä maakuntakaavan ohjausvaikutusta

Kaavan tavoite

Kirkkonummen kunta toteaa, että VISIO-kaavan tavoite, eli vihreän siirtymän edistäminen, sekä siihen valitut teemat mukaan luettuna maanpuolustus, ovat tärkeitä. Osa teemoista (kuten energia, teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto sekä myös logistiikka) liittyy kuitenkin hanketasolla usein suuriakin epävarmuuksia esimerkiksi niiden sijaintivaihtoehtojen suhteen. Maakuntakaavan on siten oltava erityisesti näiden osalta riittävän mahdollistava.

Teemoissa ei ole otettu kantaa mitenkään tietoliikenneinfran tärkeyteen, josta kunta totesi osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta antamassaan lausunnossa. Tästä olisi syytä olla jokin maininta kaava-aineistossa, vaikka sitä ei sisällytettäisi mihinkään teemaan. Kyseessä on myös keskeinen osa huoltovarmuutta.

Seuraavassa käydään kaavan sisältö läpi teemakohtaisesti ja esitetään kyseisestä teemasta nousevat Kirkkonummen kunnan kannanotot sisennettynä tekstinä.

Energia

Voimajohto

Linjauksiin ei esitetä muutoksia, mutta kaavamääräystä muutetaan siten, että erilliset 110 kV ja 400 kV voimajohtojen merkinnät kumotaan, ja osoitetaan yhteisellä merkinnällä, jossa ei eroteta enää voimajohtoja niissä kulkevan jännitteen perusteella. Muutos perustuu vuoden 2025 sähkömarkkinalain muutokseen ja sen tulkintaan.

Voimajohdon ohjeellinen linjaus ja voimajohdon yhteystarve

Kaavakartalla esitetyt linjaukset perustuvat Caruna Espoo Oy:n Kirkkonummen ja Siuntion voimajohtohankkeiden suunnitteluun, jossa etsitään uutta 110 kV yhteyttä välille Masala-Tolsa-Rönäs.

Kaasun runkoputki

Kirkkonummen kunnan alueelle ei osoiteta erikseen vedyn siirtoverkkoa, kuten osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta annetussa kunnan lausunnossa esitettiin, mutta kaasun runkoputken kaavamääräykseen tehdyllä muutoksella mahdollistettaisiin vedyn ja eräiden muiden kaasujen ja niiden seosten siirtäminen kaasun putkistossa.

- Kunnan näkökulmasta kaavassa esitetyt ratkaisut ovat perusteltuja. Kunta toteaa myös, että energian siirtoverkon kehittäminen Kirkkonummen alueella ja laajemmin koko läntisellä Uudellamaalla sekä Etelä-Suomessa on erittäin tarpeellista, jotta seudun mahdollisuutena olevat investoinnit ovat mahdollisia toteutua energiaratkaisuiden osalta. Erityisesti monet vihreän siirtymän mukaiset investoinnit edellyttävät vahvaa sähkönsiirtoverkkoa ja sen kapasiteettia.

Kunta toteaa, että voimajohtojen kohdalla on syytä varautua tilanteeseen, jossa olemassa olevan yhteyden viereen on tarpeen rakentaa uusi voimajohto siten, että se ei olisi tulkittavissa kuitenkaan olemassa olevan johtokäytävän kehitettäväksi yhteydeksi. Tällainen tilanne voi tulla eteen silloin, kun käytävässä ja/tai sen pylväissä ei ole enää tilaa uuden yhteyden rakenteille, vaan tarvitaan uusi yhteys olemassa olevan viereen, mikäli uudelle voimajohdolle on tilaa, alueen maankäyttö sen mahdollistaa ja lisäksi se on alueen kehittämisen myötä tarpeellista. Voimajohdon kaavamääräyksellä on syytä turvata tällaisen yhteyden toteuttamisen mahdollisuus, tai ainakin

selvittäminen, tulevaisuudessa. Tällainen tilanne voi tulla jossain vaiheessa eteen mahdollisesti erityisesti läntisellä Kirkkonummella.

Kunta toteaa myös, että Kantvikin pohjoispuolelle osoitetun voimajohdon yhteystarvemerkinän sijainti voi vielä muuttua huomattavankin paljon, vaikka kyseessä onkin nimenomaan yhteystarve. Merkintä on osoitettu ko. kohdalle tämänhetkisen tiedon pohjalta ja se on tässä vaiheessa riittävä. Kunnalla on menossa ja käynnistymässä monia eri suunnitelmaprosesseja samalla suunnalla, joiden tuottama tieto sekä niissä tehtävät ratkaisut voivat vaikuttaa voimajohtoyhteyden parhaaseen ja mahdolliseen sijaintiin. Alueella on vireillä lisäksi useita tiesuunnitteluhankkeita, jotka myös osaltaan vaikuttavat voimajohtojen yhteyksien mahdollisuuksiin.

Kunta lausui kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta 28.4.2025, että kaavassa on selvítettävä vedyn siirtoverkoston ulottaminen Uudellemaalle ja Kirkkonummen Kantviikiin, jolla voitaisiin tukea vetytuotannon toimintaedellytysten mahdollistamista alueella. Samassa yhteydessä on tarve selvittää olemassa olevan maa-kaasuverkoston käyttöä vedyn siirtoverkoston osana, mikäli siitä vapautuu joskus kapasiteettia. Myös alempien siirtoverkostojen (kuten Hangosta itään PKS-seudulle) esittämistarve maakuntakaavassa on syytä selvittää. Tähän on vastattu nyt vaihe-maakuntakaavan luonnoksessa siten, että erillistä vedyn siirtoverkosta ei ole osoitettu, mutta kaasun runkoputkea koskevaan kaavamääräykseen on lisätty maininta sen soveltuvuudesta myös vedyn hyödyntämiseen maakaasun, biokaasun ja syntetettisen metaanin ohella. Kunta katsoo merkintään tehdyn lisäyksen olevan perusteltu ja osaltaan ratkaisevan kunnan esiin nostamaa tarvetta. Lisäys ei kuitenkaan ratkaise vielä mahdollista kapasiteettiongelmia siinä tapauksessa, että putki on jonkin mainitun kaasun käytössä ja alueen toiminta edellyttäisikin jonkin toisen kaasun siirtämistä. Tältä osin kunta haluaa jatkossa vielä lisätarkennusta asiaan ja katsoo, että maakuntakaavan on luotava mahdollisuudet siihen, että Kirkkonummen alueelle ja erityisesti Kantviikiin rakennettaisiin vedyn siirtoverkosto tulevaisuuden mahdollisia tarpeita varten. Energijärjestelmän uudistuessa on mahdollista, että alueella olisi tarpeita vedyn käyttämiseen osana jotakin tuotantoprosessia joko alueen nykyisissä yritystoiminnoissa tai mahdollisissa uusissa yrityshankkeissa. Kantvikin ja Pikkalanlahden alueella on liikevaihdoltaan suuren mittaluokan teollisuustoimintaa nykytilanteessa, ja kunta on tunnistanut potentiaalia myös yritystoiminnan kehittämiseen alueella. Myös vaihemaakuntakaavan luonnos heijastelee näitä mahdollisuuksia, sillä alueelle on osoitettu teollisen tuotannon, logistiikan, maa-aineshuollon ja /tai kiertotalouden keskittymän merkintä. Kunta katsoo, että kyseisen merkinnän mukaisen kehittämispotentiaalin edistämiseksi on tarpeen luoda mahdollisuus myös vedyn siirtoverkoston ulottamiseen alueelle, mikäli siihen tulevaisuu-

nessa muodostuisi tarvetta. Koska maakuntakaava on pitkävaikutteinen suunnitelma, tulee sen mahdollistaa ja varautua mahdollisiin eri tulevaisuuden skenaarioihin energijärjestelmän ollessa vahvassa muutoksessa.

Teollinen tuotanto, kiertotalous ja maa-aineshuolto

Pikkala-Kela nimellä osoitettua aluetta koskee teollisen tuotannon, logistiikan, maa-aineshuollon ja /tai kiertotalouden keskittymän kaavamääräys, jonka mukaan alueelle osoitetaan sellaisia toimintoja varten, jotka toimintansa laadun ja laajuuden takia voivat aiheuttaa merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tällaiselle alueelle voitaisiin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa vihreän, puhtaan siirtymän hankkeita, teollisen tuotannon laitoksia, vaarallisia kemikaaleja käsitteleviä laitoksia, logistiikkakeskuksia, logistiikkaintensiivistä teollisuutta ja niitä tukevia toimintoja, maa-aineshuoltoon liittyviä toimintoja, kiertotalouden ja jätehuollon toimintoja, puhtaiden ylijäämämaiden loppusijoittamisalueita, vedyn valmistamiseen ja hyödyntämiseen liittyviä hankkeita, hiilidioksidin talteenottoon liittyviä hankkeita, sekä muita alueelle soveltuvia ja keskittymää tukevia toimintoja.

→ Kunnan näkökulmasta esitetty merkintä ja siihen liittyvä kaavamääräys on lähtökohteisesti myönteinen, sillä se edistää Pikkala-Kelaksi nimetyn alueen kehittämismahdollisuuksia elinkeinojen ja niihin liittyvien eri toimintojen kehittämisen osalta. Alueella on nykyisellään jo olemassa merkittävää yritystoimintaa ja edullisen sijaintinsa takia sen kehittämiseen kohdistuu suuria odotuksia. Alueen kehittämispotentiaali on siis tunnistettu myös nyt esitetystä merkinnästä pohjoiseen päin, joten olisi tärkeää, että merkinnällä ja/tai määräyksellä turvattaisiin ja mahdollistettaisiin myös tämän kantatien 51 pohjoispuolisen alueen kehittämismahdollisuudet. Merkintään on syytä liittää myös tulkintaohje sen ohjausvaikutuksen maantieteellisestä ulottuvuudesta, joka tukee alueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Määräyksen mukaan "alueen sijainti ja laajuus on määriteltävä tarkemmin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, että siitä muodostuu toimiva osa kestävästä alue- ja yhdyskuntarakennetta. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava toiminnan kannalta tarvittavat infrastruktuuriverkostot." Koska kaavamerkintä ja siihen liittyvä määräys mahdollistaisi laajasti erilaisia toimintoja, joilla on yhdessä ja erikseen suuret pinta-alavaatimukset, tulee varmistaa, että merkinnän ohjausvaikutuksen ulottuvuus on edellä kuvastusti riittävän laaja.

Lisäksi kunta toteaa, että alueen kyseisen merkinnän lähialueella, siis Pikkala-Kelaksi nimetyllä alueella, on runsaasti muitakin merkintöjä ja määräyksiä, joilla on vaikutusta alueen kehittämismahdollisuuksiin. Erityisesti alueen kautta ja sen lähelle osoitetut

viheryhteys- ja viheryhteystarvemerkinntät saattavat rajoittaa maankäytön kehittämisen mahdollisuuksia. Tästä kunta lausuu tarkemmin kohdassa Luonto ja hiilensidonta.

Alueelle esitetyn teollisen tuotannon, logistiikan, maa-aineshuollon ja/tai kiertotalouden keskittymän nimeksi on annettu Pikkala-Kela. Kirkkonummen kunta katsoo, että kyseinen nimi sinänsä kattaa lähialueelle osuvia paikannimiä, mutta ei kuitenkaan ole osuvin mahdollinen kyseessä olevalle alueelle. Molemmat paikannimet viittaavat alueille, jotka eivät suoraan sijoitu yritystoiminnan kehittämisen kannalta potentiaalisimmille alueille. Kyseiset alueet historiallisine nimineen sijoittuvat molemmat hieman kauemmaksi alueelta. Kunta varaa mahdollisuuden kommentoida alueen soveltuvaa nimeämistä kaavatyön myöhemmissä vaiheissa.

Luonto ja hiilensidonta

Viheryhteystarve ja viheryhteys

Merkintöihin on tehty niiden johdonmukaisuuden parantamiseksi muutokset siten, että aikaisemman viheryhteystarvemerkinntän lisäksi on luotu viheryhteysmerkintä niitä maakunnallisen ekologisen ja virkistysverkoston yhteyksiä varten, joiden merkitys ekologisen verkoston toimivuudelle on kriittinen eikä niiden toteuttamiselle ole tunnistettu vaihtoehtoisia sijainteja.

Lisäksi yleisissä suunnittelumääräyksissä on runsaasti luonto- ja hiilensidonta -teemaan liittyviä määräyksiä, joihin otetaan kantaa ko. kohdassa.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo)

Kyseessä on maakuntakaavassa uusi ominaisuusmerkintä, jolla osoitetaan linnuston ja vesiluonnon kannalta merkittävimmät alueet. Rajaukset sijoittuvat alueille, jotka on jo voimassa olevissa maakuntakaavoissa osoitettu pääsääntöisesti luonnonsuojelualueiksi ja/tai ne sisältyvät Natura 2000 -verkostoon.

- Kunta pitää viheryhteystarvemerkinntöihin tehtyjä muutoksia sinänsä loogisina ja ne selventävät merkintöjen perusteita. Kunta huomauttaa kuitenkin, että uuden viheryhteysmerkinnän osoittamien yhteyksien turvaamiseen ei kunnilla ole kuitenkaan tosiasiallisia keinoja silloin, kun yhteydet sijoittuvat yksityisten maanomistajien omistamille maille, eikä maankäyttöä ratkaista asemakaavalla. Haasteita on ilmennyt jo voimassa olevien maakuntakaavojen viheryhteystarpeiden kohdalla. Yhteyksien turvaamiseen tarvittaisiin erilaisia taloudellisia kannustimia, jotka voivat olla mm. rahallista korvausta tai valtion lunastusmenettelyjä. Maakunnallisen tason intressit pitäisi näissä tapauksissa ratkaista kuitenkin kuntatasoa ylempänä, mukaan lukien viheryhteyksien toteuttamisen taloudellinen resursointi.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa alueen ekologiset yhteydet on osoitettu läntisellä Kirkkonummella viheryhteystarvemerkinnöillä, kuten Kantvikin kautta kantatien 51 kohdalle (Pikkala-Kelaksi nimetty alue) ja siitä pohjoiseen kulkeva viheryhteys. Tällöin niihin liittyvä kaavamääräys antaa enemmän liikkumavaraa yhteyden sijainnin määrittelylle ja mahdollistaa sen sijainnin tarkemman ratkaisemisen paikallisessa maankäytön suunnittelussa. Nyt etelä-pohjois -suunnassa kulkevaa yhteystarvetta välillä Strömsby ja kantatie 51 esitetään muutettavaksi viheryhteysmerkinnäksi, jolloin kaavamääräyksen mukaan sen toteuttamiselle ei ole vaihtoehtoisia sijainteja eikä se anna alueen maankäytön suunnitteluun niin paljon paikallista liikkumavaraa, kuin viheryhteystarpeen merkintä. Kunnan näkemyksen mukaan yhteyden turvaaminen voi olla kuitenkin mahdollista alueella suhteellisen leveässäkin käytävässä, ja alueella olevan useita vaihtoehtoisia sijainteja toteuttaa kyseinen viheryhteys, joten viheryhteyden käyttö merkintänä rajoittaa liikaa maankäytön eri tarpeiden yhteensovittamista alueella. Kunnan alustavien tarkasteluiden mukaan viheryhteyden reitti on mahdollista järjestää Kantvikin taajaman sekä kantatien 51 välillä useita erilaisia vaihtoehtoisia reittejä pitkin. Kantatien 51 kohdalla viheryhteyden toteuttamiselle Pikkala-Kelaksi nimetyllä alueella on vain yksi mahdollinen sijainti, joka määräytyy kantatien 51 yleissuunnitelmassa tehtävillä ratkaisuilla (mm. tien alikulku eläinlajeille) ja myös kantatien 51 ja Rantaradan välisellä alueella on vain yksi mahdollinen sijainti alueen nykyisen maankäyttötilanteen vuoksi.

Kunta esittää, että edellisessä kappaleessa kuvatusta syystä kyseinen yhteys säilytetään edelleen viheryhteystarpeena vähintään Kantvikin taajaman ja kantatien 51 välisellä vyöhykkeellä. Tämä antaa enemmän liikkumavaraa alueen maankäytön suunnitteluun ja toimivien ratkaisuiden löytämiseen myös viheryhteyden järjestämisen kannalta. Kirkkonummen kunta katsoo, että kunta ratkaisee kyseisen alueen viheryhteyden sijoittumisen ja laajuuden tarkemmin omassa maankäytön suunnittelussaan niin, että viheryhteys saadaan leveydeltään ja laajuudeltaan toteutettua mahdollisimman hyvin huomioiden alueen muut maankäyttötavoitteet ja niiden yhteensovittaminen. Kunnan kannalta on yhteyden siirtäminen kuntarajan kohdalle ja sen esittäminen edelleen viheryhteystarpeena tulevan suunnitteluvuoden turvaamisen kannalta kuitenkin paras ratkaisu. Joka tapauksessa kaavassa on vähintäänkin mahdollistettava yhteyden sijainnin tulkinta myös lähempänä kuntarajaa, mikäli alueella meneillään olevien suunnitteluhankkeiden johtopäätökset sitä perustelevat.

Lisäksi kunta toteaa, että myös pohjoisella Kirkkonummella olevat kaksi viheryhteyksiksi esitettävää merkintää Turunväylän yli on tarpeen säilyttää viheryhteystarpeina. Niidenkin kohdalla on tärkeä turvata kunnan mahdollisuus ratkaista viheryhteyden toteuttamisen tarkka sijainti yhdessä muiden maankäyttöintressiä omaavien tahojen kanssa.

Kunta pitää luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden alueiden (luo) osoittamista sinänsä kaavan ohjausvaikutuksen kannalta neutraaleina, koska kyseessä ovat jo voimassa olevissa maakuntakaavoissa osoitetut suojelualueet ja/tai Natura 2000 -verkoston alueet. Kunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että rajausten poiketessa useissa kohdin em. mainittujen alueiden rajauksista, saattaa myöhemmin esiin nousta erilaisia tulkintahaasteita sekä rajausten ulottuvuuden, mutta myös kaavamääräyksen velvoittavuudesta. Lisäksi luo-ominaisuusmerkinnän lisäämisellä niiden alueiden kohdalle, jotka on jo osoitettu Natura 2000 -alueiksi ja/tai suojelualueiksi, on vaikea nähdä muita perusteita, kuin informaatioarvon lisääminen. Tämän voisi ratkaista myös osoittamalla alueet kaavan liitekartalla.

Logistiikka ja pitkän matkan henkilöliikenne

Raskaan raideliikenteen varikko

Kaavassa osoitetaan rahtirataan ja Tallinna-tunneliin liittyvät kolme vaihtoehtoa terminaalille ja tähän liittyen myös uusi varikon sijainti Tuusulan eteläosaan. Kaavamääräykseen ei esitetä muutoksia.

Raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu- ja taukopaikka

Kirkkonummelle ei ole osoitettu kaavaluonnoksessa raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu- ja taukopaikkoja. Sen sijaan lähialueille niitä on osoitettu: mm. Espoon, Siuntion ja Inkoon kuntien alueille.

- Kunta edellyttää raskaan raideliikenteen varikkoa koskevien voimassa olevien merkintöjen uudelleen arviointia. Kyseiset merkinnät erityisesti rantaradan varrella perustuvat alun alkaen 2010-luvun lopulla laadittuihin selvityksiin ja tarkasteluihin. Tämän jälkeen tilanteet ovat monelta osin muuttuneet ja tarkentuneet, jotka perustelevat kyseistä kaavaratkaisua avattavaksi ja arvioitavaksi uudelleen. Varikon sijaintivaihtoehtoja Espoossa ja Kirkkonummella on sittemmin tutkittu tarkemmin. Vaihtoehtoilta tulisi tehdä kuitenkin ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA) ja siltä pohjalta valita ratkaisu, joka osoitetaan maakuntakaavassa useiden vaihtoehtojen osoittamisen sijasta.

Kunta toteaa, että on hyvä, että raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu- ja taukopaikkoihin liittyen tehdään maakunnallisen tason suunnittelua. Alueella tunnistetaan jo nykyisellään tilanne, jossa ei ole riittävästi raskaan liikenteen taukopaikkoja ja erityisesti yöpymiseen soveltuvia alueita. Kirkkonummen alueella raskaan liikenteen reitteinä korostuvat Kehä III, kantatie 51 sekä valtatie 1. Kirkkonummelle ei ole osoitettu kaavaluonnoksessa raskaan liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien jakelu- ja taukopaikkoja. Sen sijaan lähialueille niitä on osoitettu: mm. Espoon, Siuntion ja Inkoon kuntien alueille. Kirkkonummen kunta näkee tarpeellisena

kyseiset merkinnät ja toteaa, että alueen raskaan liikenteen taukopaikkojen kehittäminen sekä niiden riittävän kapasiteetin varmistaminen on tärkeä tavoite. Läntisellä Uudellamaalla on jo nykyisellään merkittävän suuret liikennemäärät sekä monipuolisesti laajaa yritystoimintaa, joka osaltaan tuottaa raskasta liikennettä. Alueelle suunnitteilla olevat useat investoinnit voisivat vaikuttaa erityisesti kantatien 51 liikennemäärään lisäten myös raskaan liikenteen määrää merkittävästi.

Vesihuolto ja vesivarat

Yhdyskuntateknisen huollon linjauksen yhteystarve

Aikaisemmin maakuntakaavoissa on käytetty erilaisia merkintöjä siirtoviemäreille, jätevesi- ja raakavesitunneleille, sekä runkovesijohdon linjauksille. Nyt nämä erilaiset linjaukset on tarkoitus osoittaa yhtenäisellä merkintätavalla. Kirkkonummen aluetta koskee Vihdistä Blominmäelle osoitettu yhteystarve, joka on ollut aiemmin nimellä siirtoviemäriin yhteystarve.

- Lopullista päätöstä Nummelan jätevedenpuhdistamohankkeesta ei ole vielä saatu, joten yhteys tarvitaan edelleen vaihtoehdoksi Etelä-Nummelan vesihuoltoratkaisuille. Kunta toteaa kuitenkin, että kaavamääräyksessä tai selostuksessa on syytä erikseen painottaa, että yhteys voi jäädä toteutumattakin, tai että sen lopullinen linjaus voi poiketa merkittävästi yhteystarvemerkinällä osoitetusta hyvin yleispiirteisestä reitistä.

Maanpuolustus

Puolustusvoimien melualue

Melualueen alueelliseen ulottuvuuteen ei ole tehty muutosta, mutta sitä koskevaa kaavamääräystä esitetään muutettavaksi yksityiskohtaisemmaksi aiemmasta, jossa viitattiin vain tarpeeseen ottaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioon ympäristömelulle asetetut säädökset. Nyt esitetään, että merkintä sallisi nykyisen toiminnan ja rakennusten täydennys- ja peruskorjaustoimenpiteet. Alueelle ei saisi kuitenkaan sijoittaa uusia asuinrakennuksia, loma-asuntoja, hoito- ja oppilaitoksia, virkistys- ja leirintäalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja.

Suojavyöhyke

Suojavyöhyke (sv-p) tuli uutena merkintänä Uusimaa-kaavaan 2050. Merkintä perustuu räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetukseen 1101/2015 sekä Sotilasräjähdemääräykseen. Merkinällä osoitettiin Uusimaa-kaavassa 2050 suojavyöhykkeitä Puolustusvoimien räjähdevarastojen ympärille, mukaan lukien Upinniemi. Nyt VISIO-kaavassa osoitetaan enää

vain Upinniemen suojavyöhyke. Suojavyöhykkeen alueellinen ulottuvuus ei ole muuttunut VISIO-kaavassa, mutta sitä koskevaa kaavamääräystä on muutettu aiempaa tiukemmin rakentamista ohjaavaksi.

Uudenmaan liiton julkaisun E202 (2018) mukaan suojavyöhykkeen osalta on kyse käytännössä ulkoisista suojaetäisyyksistä, tai yksinkertaisimmin räjähdysvaara-alueista. Nämä vyöhykkeet, joita on yhteensä 5 eritasoisia, on muodostettu kohteen ympärille laskennalla, joka perustuu varastorakennuksen rakennustyyppiin, räjähdysaineen määrään varastossa, räjähteen vaarallisuusluokkaan ja etäisyyteen. Tarkemmin julkaisussa on määritetty sekä Valtioneuvoston asetuksen että Sotilasräjähdemääräyksen mukaisesti suojattavat kohteet sekä vyöhykkeiden luokitus.

Nyt esitettävä kaavamääräys estäisi uusien rakennusten sijoittamisen alueelle, kun aikaisemmin määräykseen sisältyi mahdollisuus maa- ja metsätalousrakentamiseen sekä puolustushallintoa palvelemaan rakentamiseen. Aiemmin myös määrättiin yksityiskohtaisemmin, että alueelle ei tule sijoittaa sairaalaa, vanhainkotia, päiväkotia tai muuta vastaavaa laitosta ja että osalla aluetta ei myöskään sallita koulua tai asutustaajamaa.

→ Kunta pitää esitettyjä muutoksia melualueen osalta perusteltuina, mutta suojavyöhykkeen määräyksen tiukennusta haasteellisenä kunnan maankäytön kannalta.

Uusimaa-kaavassa 2050 kaavakartalla esitettiin vain suojavyöhykkeen uloin raja (A). Koska raja ei ole VISIO-kaavaan alueellisesti muuttunut, on oletettava, että vyöhykkeet ovat säilyneet ennallaan. Kuitenkin vyöhyke A on saanut vyöhykkeen C mukaisen suojattavan kohteen luokituksen. VISIO-kaavan selostuksessa ei tuoda tarkemmin esiin vyöhykkeiden luokitusta, eikä näin ollen perustella riittävästi suojavyöhykkeen suunnittelumääräyksen tiukennusta. Upinniemen suojavyöhykkeen uloimmalla vyöhykkeellä on olemassa olevaa rakennuskantaa, joiden nykyinen käyttötarkoitus on rinnastettavissa julkisiksi kokoontumistiloiksi. Kunta katsoo, että näiden rakennusten käyttötarkoituksenmuutokset tulisi sallia Valtioneuvoston asetuksen 1101/2015 mukaisesti.

Yleiset suunnittelumääräykset

Geoenergia, hukkalämpö, aurinkovoima sekä pienydinvoima ovat kokonaan uusia maakuntakaavaan sisällytettyjä määräyksiä. Geoenergian ja hukkalämmön kohdalla näkökulma on niiden hyödyntämistä kannustava, ja velvoittavakin, kun taas aurinkovoiman ja pienydinvoiman kohdalla määräyksissä korostuu hankkeiden sijainninhjaus ja niiden perusteltavuus.

Energiavarastojen sijoittumiseen otetaan kantaa aurinkovoima-alueiden määräyksen yhteydessä, mutta niiden sijoittumismahdollisuuksiin tai rajoitteisiin ei ole muuten otettu kantaa kaavamääräystasolla.

Luonto ja hiilensidonta -teeman osalta esitetään määräystä, jonka mukaan "Alueidenkäytön suunnittelussa on tunnistettava suunniteltavan alueen vaikutusalueella olevat ekologisten verkostojen maakunnalliset ydinalueet ja yhteydet. Näiden kytkeytyvyyttä on turvattava ja vahvistettava tavalla, joka mahdollistaa lajiston siirtymismahdollisuudet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ehkäistä melun ja valon häiriöitä luonnon monimuotoisuudelle maakunnallisilla ydinalueilla ja yhteyksillä. Tunnistettujen ekologisten yhteyksien alueella olevat nykyiset maa- ja metsätalousalueet tulee yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ensisijaisesti säilyttää maa- ja metsätalousalueena tai muutoin ekologista kytkeytyvyyttä tukevana alueena."

- Kunta katsoo, että aurinkovoiman osalta on tarpeen täsmentää maakunnallisesti merkittävän aurinkovoiman ja teollisen kokoluokan aurinkovoima-alueen määrittelyä. Määräystekstistä ei käy selkeästi ilmi, että teollisen kokoluokan aurinkovoima-alue ei ilmeisesti ole automaattisesti maakunnallisesti merkittävä, mikäli sen kohdalla 50 ha pinta-ala alittuu. Asia on todettu kaavaselostuksessa, mutta epäselvyyksien välttämiseksi tätä olisi hyvä täsmentää myös kaavamääräyksessä.

Kaavaselostuksessa todetaan energiavarastojen osalta, että ne nähdään maakunta-kaavaa tarkemman suunnittelutason kysymyksenä. Energiavarastoilla on kuitenkin laajoja ylikunnallisia vaikutuksia, joten vaarana on, että verkollisesti ns. vääriin paikkoihin sijoituessaan ne käyttävät vielä vapaana olevan sähkökapasiteetin ja estävät näin muiden mahdollisesti kriittisempien hankkeiden toimintamahdollisuudet. Tämän kaltainen tapahtumaketju voi johtaa myös muiden merkittävien investointien siirtymiseen tai peruuntumiseen, mikäli sähkönsiirtoverkon kapasiteetti ei riitä kattamaan muodostuvaa kysyntää sähkölle. Kyseessä on myös riski huoltovarmuudelle. Sähkömarkkinalaki ei mahdollista nykyisessä muodossaan hankkeiden tehokasta sijainninhjausta.

Kunta näkee, että energiavarastojen sijoittuminen osalta kyseessä on ristiriitainen ja mahdollisesti ylikunnallista ohjausta vaativa asia, sillä yksittäisen kunnan intressi on monesti hankkeen vastaanottaminen, vaikka se ei laajemmassa Suomen tai Etelä-Suomen sähköverkon kontekstissa olisikaan järkevää. Sähkönkäytön kohteiden valinta sekä sähkönsiirron strateginen ajattelu ja suunnittelu tulisi olla vahvemmin valtakunnallisesti tehtävää toimintaa nykyisessä energijärjestelmän murroksen tilanteessa. Toisaalta on tärkeää säilyttää myös riittävät joustovarot ja paikallinen päättökentekovalta. Koska valtakunnallisesti tarkempaa priorisointia sähkönkäytön kohteista ja niiden suhteesta sähkönsiirtoverkkoon ei ole mainittavassa määrin tehty, yksi vaihtoehto asian ohjaamiseen voisi olla maakunta-kaava. Toisaalta, jotta siirtymisvaikutusta ei tapahtuisi Uudenmaan alueelta muihin maakuntiin ja ohjauksella olisi vaikuttavuutta, tulisi aihetta ohjata useiden alueiden maakunta-kaavoissa, ei pelkästään Uudenmaan maakunta-kaavoissa. Kunta katsoo, että energiavarastojen sääntely on perusteltua ottaa omaksi määräyskokonaisuudekseen niiden sähköverkolle aiheuttamien merkittävien maakunnallisten vaikutusten vuoksi.

Kunnan näkemys on, että pienydinvoiman osalta (SMR) olisi hyvä osoittaa kaavamääräyksessä sen tehoraja, mikäli halutaan käyttää kyseistä termiä. Yleisesti pienydinvoimalalla (SMR) tarkoitettaneen alle 300 MW:n tehoisia voimaloita. Yksinkertaisuuden vuoksi voisi olla myös perusteltua mainita kaavamääräyksessä vain "lämmöntuotantoon tarkoitettu ydinvoima", mikäli määräyksellä pyritään ohjaamaan juuri kaukolämmöntuotantoa tukevia laitoksia. Mikäli kyseessä olisi yhdistetty lämmön ja sähköntuotanto, ei tarkempaa määrittelyä tarvittaisi, vaan voitaisiin puhua "ydinvoiman sijoittamisen periaatteista". Tällöinkin kyseisen mahdollisen hankkeen teho kuitenkin tarkentuu yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja hankkeen suunnitteluprosessin aikana.

Kunta korostaa edelleen, kuten Luonto ja hiilensidonta-teeman kohdalla on todettu, että ekologisen verkoston yhteyksien turvaamiseen liittyy haasteita, joita ei käytännössä voida välttämättä kuntatasolla ratkaista ilman taloudellisia kannustimia. Esitetyn yleismääräyksen toimivuutta ko. teeman osalta on tarpeen arvioida myös tätä taustaa vasten. Määräyksessä painotetaan ekologisten yhteyksien osalta lajiston siirtymismahdollisuuksia, mutta velvoite säilyttää ko. alueilla nykyiset maa- ja metsätalousalueet ekologista kytkeytyvyyttä tukevin alueina on jossain määrin ristiriitainen erityisesti metsätalousalueiden osalta. Maa- ja metsätalousalueiden maankäytön ohjaus on yleensäkin kaavallisin keinoin rajoitettua, mutta erityisesti metsätalousalueiden luontoympäristön muuttumista metsätalouden harjoittamisen vuoksi ei voida tehdä ilman sitä rajoittavia lupamenettelyjä edellyttäviä määräyksiä. Näitä on taas voimassa olevan lain nojalla erittäin haastavaa asettaa.

Lisäksi kunta toteaa, että yleisissä suunnittelumääräyksissä on runsaasti suositustenomaisia määräyksiä, joilla ei ole kaavamääräysten mukaisia ohjausvaikutuksia. Niiden mukana olo määräyksissä saattaa olla omiaan hämärtämään varsinaisten määräysten ja kyseessä olevien suositusten välistä hierarkiaa, joten tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota jatkossa.